

H. lit. biogr.

V

2383

o(5) ~~Phil. Letter part. 1981. biogr. V, 2383~~

8°

HG-FB

SUB Göttingen
111 358 981

7

MEMORIA
LAURENTII DE CRELL

COLLEGAE ET SODALIS SOC. R. SCIENT. GOTT.

COMMENDATA

IN

CONSESSU SOCIETATIS

D. XIII. IULII MDCCCXVI.

A

IO. FRID. BLUMENBACH.

GOTTINGAE

APUD HENRICUM DIETERICH.

MDCCCXX.

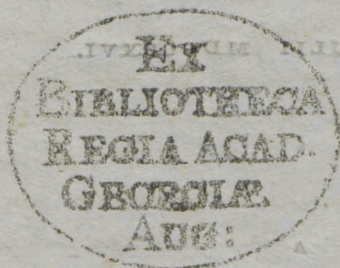
MEMORIA
LAURENTII DE CERRE

COLLEGE ET SOCIETAS SOC. R. SCHM. GOTT.

COMMENDATA

IN

CONGRESSU SOCIETATIS

IO. ERID. R. L. MENBACH

GOTTINGEN

UNIVERSITÄT

1837

Memoriam defunctorum sodalium confessu solemnī recolere, et si neque statutorum societatis legibus ordinatum neque perpetua consuetudine usitatum sit, ad ipsa tamen pietatis et observantiae officia referendum videtur, quibus adeo et in funere Perillustri DE CRELL cuius obitu Sodalitium nostrum nuper imminutum est, satisfacere, muneris ac partium mearum duco.

Praematura quidem aut plane inopina morte collegam coniunctissimum rebus humanis ereptum esse, eatenus vix dixeris, cum aetate nos eius in hac societate sodales omnes antecesserit, valetudine autem in universum usus sit minus firma, corpore invalido et gracili, et si satis adhuc alacri et vegeto, donec sub initium quem vivimus anni marasmo senili languescere cepit, vires vitales in dies debilitante, demumque ita conficiente, ut die VII^{ma} mensis superioris vivere desiverit aetatis annum agens LXXIII^{ium}.

Natus enim erat d. XXI. Ian. MDCCXLIV. patre IOANNE FRIDERICO CRELL Lipsiensi, medicinae primum Vittebergae, tum apud Helmstädienses Professore qui academicas nonnullas

scriptiones, anatomici maxime argumenti edidit, in flore vero aetatis diem obiit, filiumque adhuc puerum vix trimum reliquit, cuius curam per proximum decennium suscepit maternus avus, LAUR. HEISTER, anatomica et chirurgica institutione celeber, etiam apud externos meritorum et doctrinae fama clarus.

Verum si ex Nafonis dicto et genus et proavos et quae non fecimus ipsi vix ea nostra vocare licet, ad propria quibus de disciplina physico-medica, cui iam mature paterno avitoe exemplo incitatus se addixerat CRELLIUS, ipse mereri studuit accedamus.

Atque primum quantum novi doctrinae specimen iuvenile exhibuit MDCCLXVIII. dissertatione inaugurali contagium vivum lustrante, qua praesertim medici Vindobonensis M. ANT. DE PLENCIZ, in universum paradoxorum amantis somnia iam oblivioni tradita, de miasmatum morbosorum imo et putredinis causa ad insecta et vermiculos microscopicos referenda, facili quidem negotio refutavit, non maiori vero probabilitatis specie contagii materiam in alcali volatili quod hodie ammonium vocant, quaesivit.

Paulo postquam summos in arte salutari honores adeptus erat, litterario itineri se accinxit, in quo per aliquot annos versatus, praeter Germaniae, Hollandiae et Galliae partem inprimis Britanniarum regna invisit.

Interea nondum reduci Professoris locus in collegio Carolino Brunsvicensi oblatus est, unde vero exacto ibi quadriennio anno LXXIV^{to} in academiam patriam evocatus primo Professoris medicinae ordinarii, novemque annis post cathedrae quoque philosophicae munere ornatus ad officia per XXXVI annos pro virili parte sustinere studuit, donec anno huius seculi nono exeunte universitatis istius litterariae dissolutione imperata, musae Helmstadienses valere iuberentur.

Profes-

Professores vero almae matris Iuliae Carolinae iam suis temporibus defunctae tantum non omnibus in alias ternas academias dispersis quae tum temporis communi imperio usurpato subiectae erant, CRELLIO fors contigit, ut vere proximo stipendio satis lauto ornatus facultatis medicae Professoribus ordinariis adscriptus Gottingam transferretur.

Cumque iam ab anno superioris seculi LXXVIII^{vo} inter amicos et familiares Societatis regiae scientiarum cooptatus esset, iam inter sodales eius relatus confessibus nostris interdum audiendo, semel etiam ante hos quinque et quod excurrit annos recitando adfuit.

Et haec quidem de vitae curriculo collegae desideratissimi paucis enarranda sufficiant. Scripta eius satis numerosa, quae MEUSELIUS in Germania erudita curate enumerat, praeter Excerpta ex Halleri nostri collectione disputationum academicarum practici argumenti, Kirwani aliorumque libros ex anglico idiomate in vernaculum versos, partimque accessionibus auctos, quos vero hic commemorare nihil attinet, maxime bina disciplinarum genera spectant; chemiam inquam et teleologiam.

Et de chemia quidem cum propriis experimentis, praesertim exploratione nonnullarum substantiarum hactenus nondum satis indagatarum, quarum mentionem posthac adhuc faciendi locus dabitur bene meruit: tum vero operibus mensuris aut alio modo periodicis unice huic disciplinae dicatis quae inde ab anno superioris seculi LXXVIII^{vo} fere triginta annorum decursu variis instituti rationibus et titulis, primo diarii, tum annalium, etiam archivi chemici, et novissimorum in ea arte inventorum in lucem edidit.

Et si verum est ut est verissimum ambiguum non raro videri fructum ex innumeris quibus nostris maxime temporibus inundamur huius generis diariis periodicis capiendum, si-

quidem ut ab una parte multifariarum et utilium rerum notitias facili negotio ex iis haurire licet, ita ab altera insitiari nequit levidense studium et quod cum Tertulliano vere superficiale dixeris, imo solidioris doctrinae neglectum mirum quantum in millenis hominibus promoveri qui unice in legendis huiusmodi ephemeridibus acquiescunt; faciles tamen dabunt periti iudices, vix ullum aliud opus menstruum opportunius et tempestivius et in suo genere utilius magisque frugiferum extitisse quam ipsa illa de quibus agimus diaria Crelliana.

Siquidem Plinii de prisca medicina essatum ad amissim quoque de chemia veteri valet, mirum et indignum videri nullam artem inconstantiorum fuisse cum sit fructuosior nulla. Imo vero nulla alia dicenda est ex disciplinis physicis quae in tanta vel ad vitam communem utilitate, in tanta luce qua ad unam omnes physices, historiae naturalis, physiologiae, technologiae, metallurgiae, artis pharmaceuticae et quot non alias doctrinas mirifice illustret, tam sero demum in rationalis et systematicae scientiae formam redacta fuerit quam chemia.

Causa tam serotinae perfectionis procul dubio in eo maxime quaerenda quod varia chemiae practicae capita fere unice a ternis artificum ordinibus, pharmaceutis inquam, metallurgis et opificibus tanquam totidem diversae plane disciplinae s. potius mechanicae encheiresium rationes tractabantur, innumera vero a doctioribus naturae scrutatoribus inventa ad solidiorem chemiam facientia, in diversis cultioris Europae linguis vernaculis scripta, magnamque partem in pretiosis multorum voluminum operibus, aut in aequae raris et paratu difficilibus paucarum plagarum libellis laterent.

Dici ergo vix potest sed pronum est intellectu quam impense meruerit CRELLIUS felicissimo conatu, nova in disciplina chemica sive in Germania sive apud externos inventa annalibus

in

in partes divisas et periodice prodeuntibus colligendi, unde innumeris quorum intererat lectoribus innotuerunt et in universum mirum quantum ad studium chemiae latius propagandum contulerunt.

Neque inexpectatum primum hocce in suo genere utilissimum diarium etiam apud externos magno plausu exceptum, imo prima eius volumina etiam anglice versa esse.

Maximam quidem partem, quod instituti ratio ferebat ex aliorum chemicorum scriptis, praesertim iis quae actis et commentariis societatum inserta erant, excerpta, aut per litteras editori nunciata erant, continebat.

Passim vero et propria observata inseruit vel nondum alias edita vel ex actis exterarum academiarum quibus ea antea miserat, iam in vernaculam translata. Pertinent huc imprimis experimenta super pinguibus substantiis in quibus, praeter alia utiliter observata primus evicit, sperma vulgo sic dictum ceti si Kali nubitur aequae ac alia adipum genera verum saponem formare; tum observationes de optima aetheris pharmaceutici seu acidorum edulcoratorum varias species parandi ratione; de platina non nisi vehementissimi ignis tortura liquefacienda, aliaque ad chemiam praesertim pharmaceuticam facientia utilia pericula.

Integro iam decennio CRELLIUS opera ista collectitia strenue et meritissimo plausu ediderat cum apud Gallos praeunte imprimis magni ingenii immortalis viro Lavoisier novum plane universae doctrinae chemicae systema conderetur, quod praesertim Stahl's de phlogisto sententiae, quae hactenus chemicae theoriae tanquam pro fundamento erat, ruinam minabatur.

Vidimus tum temporis quot quantosque nova doctrina nacta sit, primo per Europam, praesertim vero inter Germanos populares Stahl's, adversarios, vidimus vero etiam longe plurimos eorum et in his principes et vere classicos antesignanos
sensim

senfim in castra antiphlogisticorum ut audiebant transeuntes, et asseclarum phlogisti numerum mire imminutum, in quibus tamen CRELLIUS adeo stabilis perseveravit, ut facile in mentem revocet Lucanicum illud

Victrix causa diis placuit sed victa Catoni.

Non mirum vero diaria sua de quibus egimus menstrua in quibus quavis occasione in novam chemiam invehebat, et phlogiston strenue adhuc tueri conabatur, minori sensim plausu excepta demum plane desuisse.

Nihilominus tamen tum insigne documentum laboriosi et fructuosi studii sodalis desideratissimi manebunt, tum et chemiae cultoribus plenissimi repertorii loco inservient eorum quae triginta fere annorum spatio, (eoque omnium quae historia huius disciplinae exhibet periodorum longe fertilissimo), in eo inventa sunt aut illustrata et emendata.

Alterum studiorum genus in quo excolendo ut supra iam tetigi sibi placebat noster, teleologia erat, quam quidem binis opusculis, altero iuvenili iam anno superioris seculi LXXVIII° edito, senili altero quod paucis ante obitum annis titulo Pyrrhonis et Philalethis prodiit, defendere annisus est. Ingeniosus hicce et lectu incundus liber et qui religiosum auctoris sensum spirat, novo tamen testimonio est mirae perseverantiae qua opiniones et hypotheses semel ab eo probatae et in quibus diu acquieverat, tenaciter etiam tueri studuit, siquidem, ut alia taceam, germinibus organicorum ut vocantur corporum, quae inde a prima creatione praeformata fuerint tanquam principe et primario argumento ad demonstrandam in naturali theologia divini numinis providentiam utitur.

Adeoque praeter tot aliorum meritorum memoriam singularis quoque constantiae laudem, et in historia dogmatum chemiae et physiologiae inter nuperos defensores phlogisti et germinum praeformatorum insignem et conspicuum locum tenebit.

M. 22063.

© SUB GÖTTINGEN / GDZ | 2011

